
RECENZJA DYSERTACJI DOKTORSKIEJ

Pani magister Marzeny Radziun

pt. *„Decyzje zobowiązujące Komisji Europejskiej
w świetle prawa konkurencji Unii Europejskiej”*

22 CZERWCA 2018 R.
UNIwersytet Rzeszowski
Ul. Grunwaldzka 13, 35-068 Rzeszów

Rzeszów, 22 czerwca 2018 r.

dr hab. Jan Olszewski, Prof. UR
Kierownik Zakładu Prawa Handlowego i Gospodarczego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytetu Rzeszowskiego
ul. Grunwaldzka 13, 35-068 Rzeszów
tel. kom. 607 639 377

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Marzeny Radziun
pt. „Decyzje zobowiązujące Komisji Europejskiej w świetle prawa
konkurencji Unii Europejskiej”, Szczecin 2018**

OCENA PRACY DOKORSKIEJ

1. Ogólna charakterystyka konstrukcji pracy

Praca doktorska mgr Marzeny Radziun składa się z ośmiu rozdziałów. W pracy zawarto także inne typowe elementy jak Wprowadzenie i Zakończenie oraz Wykaz Skrótów i Bibliografię. Konstrukcja pracy jest generalnie poprawna, jednak w kilku kwestiach należy jednak wskazać ułomności lub nawet niespójność. Pracę rozpoczyna zbyt małe i raczej bardzo ogólne Wprowadzenie. Zawiera ono jednak podstawowe elementy.

2. Określenie dyscypliny prawa:

Autorka we wprowadzeniu określa, iż właściwą dyscypliną zgodnie z tematem jest publiczne prawo gospodarcze (tj. szerzej prawo administracyjne). Praca po analizie całościowej także to założenie potwierdza. Są też w pracy znaczące odniesienia do prawa UE, w pewnym zakresie także do prawa międzynarodowego. Całość takich powiązań nie zmienia charakteru pracy, a jedynie służy lepszej analizie problemów w niej omawianych.

3. Wybór tematu pracy:

Praca Pani mgr Marzeny Radziun pt. *„Decyzje zobowiązujące Komisji Europejskiej w świetle prawa konkurencji Unii Europejskiej”* generalnie odnosi się do publicznego prawa konkurencji. Powszechnie zaś wiadomo iż znaczna skala naruszeń prawa konkurencji w Polsce powoduje szereg strat w gospodarce i u konsumentów. Warto też zaznaczyć iż prawo konkurencji „aby nadać za strategiami nie zawsze uczciwymi przedsiębiorców powinno być bardziej dynamicznie i gotowe na zmiany”. Dlatego też materia ta, ulega ewolucji, w szczególności na skutek aktywności organów UE. Bardzo ważna rola w tym zakresie przypada Komisji Europejskiej, i przejawia się ona nie tylko w procesie wykonywania tego prawa, ale od pewnego czasu także poprzez indywidualne koncyliowanie. Ten nowatorski proces ustalania przez Komisję decyzji zobowiązujących w literaturze polskiej jest jedynie wzmiankowany. Dlatego też z wielką radością należy przyjąć niniejszy temat. Jako nowatorski i o dużych walorach teoretycznych, ale też praktycznych.

4. Charakterystyka pracy:

We Wprowadzeniu Autorka w pierwszej kolejności podkreśliła znaczenie negocjacyjnych metod w postępowaniach z zakresu prawa konkurencji, a następnie dokonała przeglądu treściowego. W ramach krótkiej charakterystyki poszczególnych rozdziałów, podkreślone zostały najistotniejsze kwestie. Wprowadzenie zamyka przegląd metod badawczych i wyjaśnienie kilku podstawowych terminów administracyjno-prawnych. Brak jest jednak jakichkolwiek tez, a nawet cele w pracy są słabo ujęte, oprócz podstawowego celu w zakresie odpowiedzi na pytanie o roli negocjacyjnych metod, i o przydatność tych negocjacji w prawie konkurencji. Ponadto, nie wskazano, dlaczego nie zastosowano innych metod badawczych, szczególnie użyteczne byłoby tu szersze uzasadnienie co do rezygnacji z metod empirycznych. Na

marginesie pragnę zaznaczyć, iż ten brak empirii w pracy skutkuje nieco mniejszą odwagą w kilku tematach czy też koncepcjach reformowania.

Rozdział I pt. „*Istota i uwarunkowania negocjacyjnego sposobu stosowania prawa konkurencji*” (str. 14-43). Autorka pracy ma świadomość znaczącego postępu, jaki wprowadzono poprzez negocjacyjny sposób stosowania prawa, dlatego naświetla specyfikę tej instytucji. W zasadzie jest to wnikliwa analiza pojęciowa poprzedzona zarysem publicznego i prywatnego stosowania prawa konkurencji. Z całokształtu oprócz opisów zawartych w Rozdziale I warte uwagi jest prawno porównawcze ocenienie dwóch instytucji jakimi są negocjacje i koncyliacje stosowane w prawie konkurencji, i to zarówno w trybie prywatnym jak i publicznym. W podsumowaniu pojawia się wykaz zalet i wad dla w/w sposobów stosowania prawa konkurencji.

Rozdział II pt. „*Założenia i podstawy prawne stosowania decyzji zobowiązującej w prawie konkurencji Unii Europejskiej*” (str. 43-74). Rozdział ten wpierv ukazuje przegląd historyczny ukazujący kilka etapów stosowania decyzji zobowiązującej w prawie konkurencji UE. Następnie naświetlono tu podstawy prawne oraz strukturę decyzji zobowiązującej. Tu także przed podsumowaniem wyodrębniono podrozdział zawierający przegląd wad i zalet jakie daje decyzja zobowiązująca.

Rozdział III pt. „*Decyzje zobowiązujące i ich odpowiedniki w wybranych krajowych porządkach prawnych w kontekście negocjacyjnego stosowania prawa konkurencji UE*” (str. 75- 111). Autorka omawia tu sygnalnie pięć porządków prawnych. Zasadnie analizę rozpoczęto tu od prawa amerykańskiego (tzn. Stanów Zjednoczonych Ameryki), jako iż to państwo jest prekursorem wszystkich rozwiązań w prawie konkurencji. Tu ponownie stwierdzam iż wadą metodologiczną jest zupełny brak odniesień do badań empirycznych, (które są podawane w DOJ i FTC) jakie w USA prowadzono nad tym tematem¹. Autorka nawet jeśli rezygnuje z tej formy badawczej to powinna wykazać dlaczego. Następnie występują opisy prawa angielskiego, francuskiego, hiszpańskiego i ostatecznie polskiego. Tu także mamy dość ciekawie posumowanie (str. 104-111).

Rozdział IV pt. „*Sprawiedliwość procedur w postępowaniu kończącym się decyzją zobowiązującą Komisji Europejskiej*” (str. 111-132). Zanim jeszcze Autorka przejdzie do *meritum* Rozdziału IV dokonuje oceny aksjologicznej poprzez analizę wartości

¹ Np. *test interesu publicznego* jest dobrym przykładem ukazywanym w literaturze USA.

w sprawiedliwości proceduralnej w postępowaniach przed Komisją. Po takim wprowadzeniu, w Rozdziale znalazł się przegląd ogólnych praktycznych procesowych kwestii. Ukazano tu m.in. sytuację procesową stron i podmiotów trzecich, prawa stron i ostatecznie prawa podmiotów trzecich.

Rozdział V pt. „*Decyzje zobowiązujące Komisji Europejskiej w świetle zasady proporcjonalności*” (str. 133-155). Jednym z istotnych elementów granicznych w decyzjach zobowiązujących jest zasada proporcjonalności. Autorka biorąc to pod uwagę w pierwszej kolejności wyjaśnia istotę tej zasady, a następnie ukazuje ją na tle wybranego przypadku (Sprawa Alonsa – str. 137-143).

Rozdział VI pt. „*Kontrola sądowa decyzji zobowiązujących Komisji Europejskiej*” (str. 156-177). Autorka rozpoczyna tu od podstaw prawnych kontroli w prawie konkurencji UE. Następnie precyzyjnie naświetla specyfikę standardów kontroli sądowej w zakresie decyzji zobowiązujących Komisji Europejskiej (str.162-169). Warte podkreślenia jest tu dostarczenie alternatywy dla obowiązującego standardu kontroli sądowej decyzji zobowiązującej Komisji Europejskiej (str. 172-177).

Rozdział VII pt. „*Wpływ decyzji zobowiązującej Komisji Europejskiej na prywatnoprawne dochodzenie roszczeń z tytułu naruszeń reguł konkurencji*” (str. 178 -196). Autorka, już wcześniej obok zalet jakie daje w/w decyzja to jednak niesie też ona pewne wady. Podstawowe zagrożenie to problemy po wydaniu decyzji w dochodzeniu prywatnoprawnych roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji (str. 188-190). Autorka dostrzega tu przede wszystkim problem z uzyskiwaniem informacji od organów kontrolnych, a potem i całym procesem odszkodowawczym. Pozytywnie należy także ocenić, przedstawienie tu pewnych propozycji procesowych dla powodów dochodzących roszczeń o odszkodowanie wynikające z naruszenia prawa konkurencji.

Rozdział VIII pt. „*Sprawa Komisji Europejskiej vs. Gazprom – studium przypadku w kontekście decyzji zobowiązujących Komisji Europejskiej*” (str. 197-209). Po zakończeniu analiz merytorycznych Autorka przedstawia sprawę, która ma wyjątkowe znaczenie dla konkurencji w Europie. Chodzi tu o postępowanie przeciwko Gazpromowi. Umiejętnie tu opisano nie tyle samą sprawę, ale na pozytywną uwagę zasługują różne warianty zakończenia postępowania.

Całość pracy zamyka Zakończenie (str. 210-214). Biorąc pod uwagę bogate wnioski w kolejnych podsumowaniach zakończenie jest zbyt ogólne i nie oddaje całego dorobku pracy.

5. Ocena zakończenia pracy

Zakończenie pracy rozpoczęto od odpowiedzi na pytanie z wprowadzenia co do roli decyzji zobowiązującej. Autorka wskazuje, iż nie może jednoznacznie potwierdzić, iż instytucja ta jest właściwym kierunkiem stosowania prawa konkurencji. Dalej przypomina wyliczane wcześniej wady i zalety. Niewątpliwie zaletą pracy jest tu przedstawienie kilku rozwiązań, które są pożądane (np. kształtowanie przez komisje opinii podmiotów trzecich.).

Wydaje się jednak, iż drugi pogląd Autorki o negatywnej ocenie efektywności w sprawach prywatnych dochodzeń o roszczenia z tytułu naruszenia prawa konkurencji nie do końca jest przekonujący. Krytyka tej instytucji wynika nie tyle z blokady informacyjnej jaka mogła by powstać ,ale z krótkiego okresu wdrażania tej nowej instytucji, (w Polsce obowiązuje niespełna rok).

Pozostałe koncepcje w zakresie zaś wspierania powództw prywatnych o w/w roszczenia uważam za trafne i warte adaptacji do unijnego systemu prawnego jako standardy w postaci rozporządzeń (np. popieram m.in. postulat co do ograniczenia kosztów dla konsumentów oraz mikro i małych przedsiębiorców czy powszechną pomoc prawną). Ostateczna ocena badanej instytucji wskazuje, iż Autorka zbyt teoretycznie i w oderwaniu od praktyki realizowała temat badawczy. Ponadto nadmierny sceptycyzm wynika z faktu, iż w Polsce stosunkowo rzadko korzysta się z instytucji mediacji. W ten sposób przedstawiane wcześniej potrzeby korzystania z pewnych elementów empirycznych się potwierdzają. Nadmierne skoncentrowanie się na źródłach teoretycznych pozbawiło Autorkę spojrzenia praktycznego i ograniczyło pole oceny.

Szkoda też, iż Autorka jeśli cytowała pewne rozwiązania z USA wprost nie wskazała, które z tamtejszych rozwiązań należy adaptować. Gdyż właśnie opiniowanie podmiotów zainteresowanych przed FTC ma w USA już wyjątkowo długi staż².

6. Szczegółowa ocena całości pracy i sugestie korekt

W pracy można znaleźć kilka uchybień. Są to raczej niewielkie wady: W szczególności wymieniałbym tu uwagi co do konstrukcji i tu przypominam iż pracę powinno poprzedzać wprost ustalanie pojęć zawartych w pracy, potem są zwykle odniesienia historyczne, podstawy prawne aktualne, odniesienia do różnych podmiotów wykonawczych czy nadzorczych, a dopiero dalej dowolny już opis problemów badawczych. Tu jedynie część w/w elementów jest tak ujęta.

Wspominałem także o uchybieniach metodologicznych.

Metodologia w zakresie „siatki pojęciowej” zawartej w pracy wymaga właśnie takiego lepszego uzasadnienia tak samo jak brak odniesienia empirycznego. Widziałbym także w pracy potrzebę szerszego odniesienia aksjologicznego. Za wyborem każdej instytucji prawnej przemawiają względy merytoryczne, ale też przesłanki aksjologiczne. Jeśli aksjologię w pracy nawet nieco opisano to jest to jedynie fragment z spektrum wartości jakie niesie ten temat. Z ściśle merytorycznych uwag należy wskazać także brak wskazań co do adaptacji rozwiązań prawnych z USA.

W zakresie oceny prawa obcego (szczególnie z USA) w niewielkim stopniu wykorzystano doświadczenia tamtejszych organów antymonopolowych (np. z FTC). Za Wadę metodologiczną należy uznać pominięcie w pracy typowego opisu badań empirycznych, (własnych lub cytowanych np. z stron internetowych FTC). Należy tu przypomnieć, iż brak tego typu badań skutkował u Autorki zawężeniem niektórych wnioskowań, które zawarte zostały w podsumowaniach i zakończeniu. Na końcu uwag podkreślam iż wiele z nich można było uniknąć jeśli Autorka wyraźniej opisała by metodologię i uzasadniła np. taką szczególną konstrukcję, lub pomijanie pewnych tematów. Czyli jeżeli Autora rezygnuje rozmyślnie z takiej, klasycznej konstrukcji to powinna taką zmianę uzasadnić.

² Recenzent sam uczestniczył w takich konsultacjach podczas praktyk w FTC w 1993 r.

7. Uwagi końcowe

Powyżej wyliczone uwagi i konkluzje są nie tyle oceną krytyczną, ale stanowią sugestię potrzeby przyłożenia większej uwagi przez Autorkę do aspektów badawczych ,opisujących metodologię , konstrukcyjnych oraz zdolności co do wykorzystania obcych doświadczeń .

W UE w obrębie unijnego Prawa Konkurencji za przykładem Stanów Zjednoczonych Ameryki wprowadzono już kilka instytucji prawnych o charakterze negocjacyjnym. Jak początkowo dowodziła literatura negocjacyjne metody kończenia postępowań niosą pewne niejasności, a ponadto grożą nierównym orzekaniem³. Dlatego też z zadowoleniem należy przyjąć pracę w której opisane zostały tak wnikliwie wady i zalety opisanych tam instytucji prawnych a następnie iż wskazano liczne instrumenty zabezpieczające ten proces⁴.

Dlatego też wyrażam przekonanie, iż recenzowania przeze mnie praca doktorska Pani mgr Marzeny Radziun pt. „*Decyzje zobowiązujące Komisji Europejskiej w świetle prawa konkurencji Unii Europejskiej*”, napisanej pod kierunkiem dr hab. Rajmunda Molskiego, Prof. US, stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Autorka przez wnikliwe analizy tematu, naświetla tam zawarte problemy administracyjnoprawne, co potwierdza, iż posiadała ogólną wiedzę teoretyczną w zakresie prawa administracyjnego, a także umiejętność prowadzenia pracy naukowej. Podsumowując, recenzowana praca spełnia wymagania stawiane pracy doktorskiej. Jej niewątpliwą zaletą jest nowatorskie ujęcie tematu pod kątem administracyjnoprawnym po dokonaniu analizy stosownych przepisów i orzecznictwa oraz literatury przedmiotu.

(dr hab. Jan Olszewski, Prof. UR)

³ Cytuję za Autorką

⁴ Czyli jak zapewnić aby decyzje zobowiązujące były bezpieczne i sprawiedliwe. ,